

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 25, GOD. II, BEOGRAD, UTORAK, 7. AVGUST 2007.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; Foto: Nena Đorđević; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 21. avgusta

MIXER

Piše: Boško Tomašević

PONOR BEZ POEZIJE ILI O AUTISTIČKOM SUVERENITETU NIČEGA NAD NIČIM

Odsutnost poezije u *pesništvu* Dragana Jovanovića Danilova

GRAĐANIN-PESNIK I KRITIČARI PO MILOSTI BOŽJOJ

'Gnezdo nad ponorom' je knjiga o traženju utočišta u jednom podemonjenom svetu.
(DJ Danilov)

Onaj koji piše o „gnezdu nad ponorom“, kao građanin ni malo ne sumnja u svoj pesnički jezik, niti u jezik onih koji o tom jeziku pišu. On je suviše građanin, a malo pesnik, koji se kao čitalac toga što retorički Levijatan srpske književne kritike piše o njemu nikada protiv tog besmisla neautentičnog blasfemičnog žargona nije pobunio. Ako knjiga nekoga pesnika govori o *traženju utočišta u jednom podemonjenom svetu*, onda, pitamo se, gde se taj svet nalazi. Ako je, navodno, dat u knjizi, onda je to jezik koji radosno i bezazleno govori o podemonjenom svetu, govoreći „o“, ali ne pokazujući „podemonjeni svet“. On, dakle, obmanjuje i kao Pesnik i kao građanin. Da li se taj „podemonjeni svet“ uistinu nalazi u svetu, čitalac to ne može da iskuša unutar autonomne evidencije pesme, jer Pesnik taj svet peva kao radosni cirkusant (bez demonske pozadine jednog „cirkusanta“). Ukoliko se, pak, taj svet ipak nalazi negde izvan, onda mi Građaninu Pesniku možemo da verujemo na reč, ali ne moramo. Jer to na šta se pesnikove reči odnose, biva i ostaje puka samoreferentnost koja uporno i prisilno ponavlja svoju samoreferentnost. U stvarnom podemonjenom svetu govorilo bi se o pacijentu koga muče prisilne ideje. Posledica koja u ovom slučaju prati poeziju ovog pesnika je jedan, više slučajem no darovitošću, iskamčen ontološki nihilizam. U toj poeziji nema sveta, ni podemonjenog ni nepodemonjenog. Na delu je Brbljarija bez transcendencije. (Pod uslovom, dakako, da postoji Brbljarija sa transcendencijom, što se, verujemo, nadrealističkom pesničkom pokretu ne može da porekne.)

Na Brbljariju o kojoj je ovde reč neko ko promišlja prirodu jezika, posebno pesničkog, može biti dvostruko osetljiv. S jedne strane moguće je da se zapita otkuda proishodi nagon da neko u Praznoslovlju vidi smisao, kada smisao tek jedva može da bude pronađen u privilegovanim objavama nadarenih ljudi kojima se to događa u ćutanju (Vitgenštajn), u momentima „epifanije“ (Džojns) ili u auratičkim stanjima (Benjamin). Ponekad, dakako, i u momentima manje „svetim“ od pomenuatih, iako i tada imamo posla sa pristojno nadarenim ljudima i kojih u jednom narodu uvek ima manje nego što ima „pesnika“. U svakom slučaju, manje nego što kod srpskog naroda ima Bečkovića, Petrov Noga, Simovića, Marčetića, Grujičića, Danilova, Karanovića, koji su tek sive autorske eminecije knjiga bez vrednosti koje zahteva duhovna situacija kraja 20. i početka 21. veka.

Praznoslovlje drugog stepena važnosti zbiva se u diskursu onoga što bi neko rado nazvao „književnom kritikom“. Da to tako i nazove brani mu uverenje da oni koji sebe nazivaju književnim kritičarima jesu, blago rečeno, družina sastavljena mahom od ne-stvaralačkih duhova, čiji je sekundaran, parazitski diskurs sklon ad hoc sudovima i štaviše, najvećim delom se od takvih sudova i sastoji. Hoćemo li tekstove onih „kritičara“ koji svakog pisca s kojim su se sreli nazivaju „najvećim našim savremenim piscem“ nazvati kritikama? Da li ćemo im poverovati na reč da su Bečković i Danilov najznačajniji savremeni srpski pesnici? Kao da u drugoj polovini 20. veka nisu pevali i Davičo i Matić i Miljković i Popa i Brana Petrović i Raičković i Aleksandar Ristović i Bora Radović i Jovan Hristić i Vojislav Despotov i Vujica Rešin Tucić, i Ljiljana Đurđić, i Milutin Petrović, i Duško Novaković, i Ana Ristović i Dejan Ilić, i Nebojša Vasović, i Nemanja Mitrović i Vlada Kopicl i Jovan Zivlak i Milan T. Đorđević, a bogme i - Crnjanski.

Književna Klinika je razuđeno poprište događaja i borbe. Prljave borbe - za šta? U ime koje ide-

MIXER

Boško Tomašević: Ponor bez poezije

anti-CEMENT

Nemanja Mitrović: Pripovedanje teorije

ARMATURA

Milica Jovanović: „Ne dam Kosovo na prvom sastanku“

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Pobratimstvo lica u Skupštini

BULEVAR ZVEZDA

RADOVIĆ, Amfilohije

BLOK BR. V

Kosmoplovci: Čudna šuma

Post-Levijatan iz trans-ponora

je, estetičke, političke, estetičko-političke, u ime koje vrste razuma, tekućih poetikâ se bore srpska književnost i književna kritika?

EPILOG STRUKTURE: ŠTIČENICI I ZAŠTITNICI

Epilog strukture - dramatsko, epiloško viđenje *strukture jezika u doba posle reči*. Nastalo je, veli se u velikim i širokim epistemologijama, *doba odsutnosti reči*. Posledica toga, u jednom strogo „filosofskom-semantičkom smislu je - ontološki nihilizam“: *Istina reči je odsutnost sveta*.

Ono što nas u svemu ovome pomalo (no ne preterano) teši jeste činjenica da u reči „epilog“ i dalje egzistira pojam „logos-a“. Epiloško praktikovanje strukture jezika u doba „posle reči“ pojačano je, da ostanemo u okvirima srpskog pesništva, postojanjem patrijarhalnog, u biti opakog, ne samo naivno-primitivnog, plebejskog nacionalizma. Pri tome, dakako, mislimo na period od 1987. do danas, od *Noža*, *Milutina* i *Čeraćemo se još* do „biografske mitologije“ *Ječma* i *kalopera* Rajka Petrova Noga, i Vergilija mu kroz pakao ječma i kalopera, Gojka Đoga. Njihov familijarni oblik prihvatanja sveta, sa svojom „deseteračkom *hajdučijom*“ jeste Negacija. Negacija savremenog jezika sveta, njegovog dostojanstva, rezultirala je porazom poezije unutar kolektivističkog trabunjanja provincije duha o „Istoriji“ i „Nebesima“, „Krv“ i „Sabornosti“.

Zašto, pitaće se mnogi, tolika „oruđa“ povodom pesnika na čijem je mestu mogao biti i neki drugi, njemu sličan, recimo, Vojislav Karanović ili štichenici kritičara doktora Pantića, doktorke Bojane Stojanović Pantović, magistra Vase Pavkovića, ili, u istoj školi stasavajućeg i već jako „važnog“ Milete Aćimovića Ivkova. Stoga, odgovaramo, jer je posve svejedno govoriti o Danilovu ili o Karanoviću, o Marčetiću ili o Tešiću: svi oni imaju iste zaštitnike i iste promotere, pri čemu je rečnik zaštitnika o štichenicima posve isti i jednoobrazan kao da se govori o žetvi žita i kao da te navodne srpske pesničke veličine ne bi, barem usput, trebalo da imaju neki prepoznatljiv rukopis i pesnički profil. Ovako, ukoliko bi se kojim slučajem ras-

Danilov peva u dobu tzv. Postmoderne. Ali on nikako nije postmoderni pesnik. Proglašavati stoga, makar suženo i svedeno, Danilova postmodernim pesnikom, isto je kao i Rakića proglasiti nadrealistom. Danilov ostaje monitorom i „zvečkom“ kulture onih koji stvaraju svoje obrasce književnosti, a da tokom poslednjih dvadeset godina, od Miloševićevog mraka do današnjeg (još) su-mraka, nisu videli ni podzemnu železnicu, a nekmoli Bodrijarove i Liotarove prestonice Knjigâ. Da ne govorimo koliko je tek ona druga strana iste „zvečke“, bečkovićevska i nogoovska, grujičičevska, simovićevska, rakitićevska ostala založnikom i taocem zimogrožljive narodnjačke provincije. Rigidna i inertna, zbudjena i zblenuta pred prvim koracima 21. veka, dok dušom živi u devetnaestom, među gujama, tronošcima i „semolj gorama“, pišući svoje kondake jezikom koji nije „esencijalan“ no „vučji“, uskraćen za eksternalizaciju i komunikaciju, ona se, kao nad grobnim mestom, u prostoru „liminalnosti“ i narcističke neuroze „nacionalnog diskursa“, obraća onome što ipak ne može dva puta da bude ispevano. Niti Studenica, niti Mileševo, niti Ravanica, niti kosovski mit, jer su te svetinje, kada je tome bilo vreme, ono svoje najbolje dale, otpevale i - počinule.

pisala „poternica“ za Danilovljevim pesničkim likom, lako bi se moglo desiti da se u rukama raspisivača nađe Karanoviće, Marčetiće, lik Saše Radojčića ili pak pesnički lik Gojka Božovića (poslednja dvojica, zajedno sa dr. Pantićem, a ponekad i sa mr. Pavkovićem, pripadaju posebnoj grupi: čas su šticienci, čas zaštitnici, što je, dakako, više nego udoban položaj u Beogradu). U svemu, neka bude rečeno da se jedan veći deo srpskog savremenog pesništva kreće između populističke poetike Sabornosti (zloupotreba opanka i ognjišta) i loše snabdevene pesničke Biblioteke, te površno pročitanih knjiga iz te Biblioteke, mahom iz treće ruke (zloupotreba postmodernističkog Arijadninog konopca).

Gde je svetskost tih pesnika, gde su mesta na kojima oni ukazuju na put ka planetarnom mišljenju i planetarnom pesmovanju? Postoje li kod tih pesnika znaci bitnog pesmovanja, pesmovanja koje uspostavlja razgovor sa pesništvom jezika, sa njegovim stalno ponavljajućim govorom o poreklu jezika? Ne pita li Hajdeger s pravom: *Jezik i velika tišina najjednostavnije blizine bitka i svetla daljina bivstvujućeg kada tek reč samo deluje - da li će doći to vreme?! Jer, pesništvo nije nikakva igra, no buđenje i sabiranje najvlastitije biti pojedinca, čime se ovaj vraća u temelj svog opstanaka. (Ono) je Kaža neskrivenosti bivstvujućeg i isto tako kazivajuće nalaženje bitka. O takvoj poetici jedva da postoje tragovi u srpskom pesništvu i posebno ne kod navedenih pesnika.*

HOMER JE STIGAO

Kuća Bahove muzike (1993, 1998), *Alkoholi s juga* (1999), *Homer predgrađa* (2003), *Gnezdo nad ponorom* (2005), da pomenemo samo neke od Danilovljevih zbirki pesama, dolaze u trenutku kada zemljom Srbijom vladaju noževi, *čeranije*, kaporovština u žurnalizmu, ledena jeza bivšeg humoriste Brane Crnčevića, rimbadžijski stihovi velikog Radovana - Psihijatra Nacije, kosovski zaleti ra-

Kroz pustu zemlju ka pesničkom Panteonu

znih doga i noga, rakitića, simovića i grujičića, razne pesničke *ćosijade*, pri čemu ostaci *nezaklanog naroda* od Indije do Šumadije i Juga Srbije stružu gusle, pašuci žrtveničke memoare oko *polutara srpske planete*. U takvoj atmosferi objavljuje knjige D.J. Danilov i s pravom biva dočekan kao novator. U poređenju sa malopre opisanim ratnicima-škrabantima, doista ga možemo videti kao čoveka neumrljanog mastilom Nepesnika. Dakako, Danilov nije bio usamljen u okrilju poetike koju je ispisivao. Pored njega stvarali su i brojni drugi, časni pesnici u znaku iste ili slične poetike. Biće jednoga dana i o njima govora! Tada će od Danilova, verujemo, ostati ono što Danilovljevo pesništvo jeste: Postmoderna iz provincijske Biblioteke, Postmoderna bez svetskosti, bez angažovanosti unutar Kulture sveta. U najboljem slučaju, bila je to aranžirana poezija koja sticajem okolnosti učestvuje u čistkama nacionalističkih, demencijalnih bardova, upravo onako kako je to činila svojevremeno poezija Miodraga Pavlovića u okruženju socrealizma i ždanovizma. Evo, kazuju njegovi kritičari, dolazi iz mraka nepatvoreni Pesnik Postmoderne, dolazi nam pravo iz Biblioteke, u čijim stihovima se ogleda *svepovezanost najudaljenijih prostorno-vremenskih elemenata iz perspektive sinestezijskog simultaneizma*, a što kao posledicu ima *palimpsestnu, sedimentnu strukturu teksta* (Bojana Stojanović Pantović). Zašto je baš Danilov izabran da bude kontrabanda nacionalističkom pesničkom žargonu, nećemo nagađati. U svakom slučaju, izabran je on, pored drugih koji bi s mnogo više prava i daleko veće pesničke i umetničke zrelosti nosili i podneli teret preokreta. Naravno, kada kažemo „preokret“, taj pojam je uslovan. Razumemo ga kao preokret unutar književnog polja na kome su se zbivali događaji između 1990. do danas. Despotov, Rešin Tucić, Kopicl, Zoran Đerić, Zoran M. Mandić, R. Šajtinac, R. Livada pevali su pre *novog* rata i snažnije i uverljivije od Danilova, a upravo u ključu koji se, danas, kao „novotarija“, predaje u ruke Danilovu. To je samo dokaz da je istorija književnosti uvek samo mačeha književnicima, naročito spram onih talentovanih. Harizmatičnost netaalentovanih je ubitačno oružje koje nepogrešivo pogađa darovite ljude, istinski značajne pisce jedne nacije.

DREVNA LOGIKA

Da je teško biti pesnikom i logičarem ili, makar, pesničkim logičarem, pokazaće jedan primer iz pesme „Drevni učitelj“:

*Uvek iznova vraćaju se u naše dane
drevni učitelji, škrta u rečima,
ponešto umorni od teškog posla koga su,
valja priznati, obavili.*

Sledi pesnički opis *učitelja*, da bi se u trećem katrenu, pošto se pristupilo prizivanju, ispevalo:

*Drevni naši učitelji, stari proroci, svedoci
budućnosti, živeli smo u dobu nerazgovetnijem
od snova; sada u vašim neizgovorenim rečima
tražimo odjek.*

U prvoj strofi pesme *drevni učitelji* su bili *škrta u rečima*, dok u trećoj mi već u njihovim *neizgovorenim rečima* tražimo odjek. Ukoliko su *drevni učitelji škrta u rečima* to znači da bar nešto, nekad progovaraju. U trećoj strofi pesme mi bivamo obavešteni da *sada u (njihovim) neizgovorenim rečima tražimo odjek*. Čitaocu ostaje nejasno da li treba da veruje jednoj ili drugoj manifestaciji učitelja. U svakom slučaju, on zna da takva vrsta nedoumice nije karakteristika „magijskog lirizma“. I, svakako, tu se ne radi o onome što pesnik *Lirskih balada*, Vordsvort (Wordsworth), piše da želi da *obične stvari predstavi umu u neobičnom aspektu*, no o besmislici koju ne mora da prašta ničiji razum, pa makar se nadahnjivao, kao srpski kritičari, na izvorima „magijskog lirizma“. Pesma, dakako, ima pravo (a to je i čini pesmom) *ujedinjavati nepodudarne elemente, među kojima nastaju napetosti i paradoksi* (C. Brooks), ali nema prava da sadrži manjkavosti unutar logike označavanja u rečima koje upotrebljava unutar konteksta koje smatra svojim poprištem.

Šta god pesma „Drevni učitelji“ (o)pevala, ona peva to: prazno ništa svoga sopstvenog smisla. Ni u kom slučaju to „ništa“ ne pripada jednoj metafizičkoj očaju. Kako bi nam u ovoj kvazi-skeptičnosti spram čovekove sudbine dobro došlo „гнездо над понором“ Vojislava Despotova! I ne birajući stranicu iz knjige njegovih Sabranih pesama čitamo: *Dok smo bili juče, danas, sutra, / dok smo bili sve tri sestre, odsutni i prisutni, / dok smo potapali triper u trinitrotoluol i / tri kontinenta u kontejner ...* Već ovi početni stihovi pesme „Mišja niša“ vuku sobom remboovske prostore, beketovsku ironijsku sumnjičavost spram sveta, pa se stoga može reći da pre Despotov opisuje ponor, i da se upravo on pesničkim lestvicama davno uspentrao do svog „гнезда“ pa odozgo gleda Danilovljevo kukavičje *Gnezdo nad površinom patetičnog mora*, pevajući ono što je Danilov hteo, ali nije umeo.

Kada bismo u letu iznad tog kukavičijeg gnezda srpske poezije pokušali da obuhvatimo *magičnu spiritualnost života, podzemna jezička i nadjezička strujanja, prisustvo višnjih sadržaja*, kojih, ako je verovati nekim kritičarima, ima u toj „poeziji“, pokušali bismo da umesto debela kakvog hrasta obuhvatimo praznu penu.

MODERNI KRITIČARSKI GUNJ ZA PROVINCIJALNU POSTMODERNU

Za koga je napisano *Gnezdo nad ponorom*? Zar za ljude koji su poslednjih petnaest godina 20. veka živeli u miševićevskoj Srbiji ili možda za one koji su tu Srbiju napustili, od kojih bi svaki na temelju svog iskustva egzila mogao da napiše manje „papirnato“ *Gnezdo nad ponorom*. Da nije, možda, to *Gnezdo* napisano

za Stevana Tontića, Dragana Velikića, Hamdiju Demirovića, Slobodana Blagojevića, Bogdana Bogdanovića, Vidosava Stevanovića, Rajka Đurića...? Možda za autora ovih redova koji je za ovih dvadeset godina „svijao“ gnezdo od Berlina do Pariza, od ugarskih pusti do nizozemskih, od Ardena do Pirineja, dok je Bečković pevao svoju *čeraniju*, Nogo se baškario na slepom *Nedremanom oku*, a Tešić i Grujučić

pecali svoje retardirane rime, dok se druga strana iste monete, srpska književna kritika i njen „cvet“ (poput dr. Pantića, dr. A. Jovanovića, dr. Bojane Stojanović Pantović, dr. Gojka Božovića i nekih mlađih im kolega), svojski trudio da predstavi loše pesnike kao podnošljive a od prosečnih i podobnih pesnika (stasali između 1985. i 2005.) pravila lažni Panteon, tako da će onima koji dolaze posle njih trebati dosta vremena da aktere i promotere srpske pesničke scene s kraja 20. veka postave na svoje mesto.

Danilov je romantičar koji ne vidi dalje od sopstvene senke. Njegova uloga jeste rola *gladijatora* (termin je Floborov) koji se bori za srca kritičarskog bratstva, *zabavljajući publiku svojim agonijama*. On ne uzima u obzir specifičnu logiku istorijskog polja, njegova pobuna je salonska. On piše za zatvoreni klub kritičara, za profesorske mušterije koje istoriju i sociologiju doživljavaju iz rupe, u najboljem slučaju sa vidikovca svoje kible. Odatle se potom širi smrad priznanja, počasti, simboličke i materijalne dobiti. Iz Požege se ne vide nikakvi kamijsjevski pacovi (oni istorijski), niti kortasarovski golubarnici. Odatle se „mračno carstvo“, bez pokrića, u sprezi sa srpskom književnom kritikom može samo „hiniti“. Zašto bi, pitaće se neko, književna kritika nastojala da „pokrije“ svojim blagoslovom ono što nije umetnički vredno i zašto baš Danilova? Stoga, velimo, što se književna kritika u Srbiji nekim pokriva da bi mogla da postoji, a Danilov je posve slučajno, „iz šešira“, izvučen na svetlost dana i „proizveden“ u „princa“ pesnika ■

(Integralna verzija teksta na www.elektrobeton.net)

Lovorike dajke

Srbija je zemlja u kojoj malo šta uspeva tako dobro kao književne nagrade. Takvo je podneblje. Osim nagrada, ove godine su i laureati rodili iznad svakog očekivanja. Na pomolu je rekordan izvoz. Ministarstvo poljoprivrede preporučuje seljacima da zasađe lovor u što većim količinama. To je investicija koja se sigurno isplati.

- Nagrada Pahomijevih dečijih igara** za dečiju književnost i druge oblike ljubavi prema deci
- Gorski grumen** (pesnička nagrada za rasejane stihove pesnika u rasejanju, sastoji se od jednog komada rodne grude)
- Seven**, nagrada za doprinos dečijih pesnika ratnim operacijama
- Nagrada Pivskih pesničkih susreta** za najsrećniji spoj piva i nežne pesničke duše
- Mladi jebež**, nagrada se dodeljuje delima sa najvećim brojem snošaja po stranici
- Studentski vidovdanski perorez** (nagrada za najbolji studentski sastav na temu „Joy na Kosovu“)
- Nagrade festivala Vidovdansko pesničko pričešće** (novčani deo nagrada se isplaćuje u hostijama po kursu koji je važio 28. juna 1389. godine)
 1. Zlatni zub kneza Lazara
 2. Srebrni dildo Kosovke devojke
 3. Zlatni retriever despota Stefana Lazarevića
 4. Gračanička postelja sa Madonom
- Profetina**, nagrada za pesničko proroštvo, prvi dobitnik Kleopatra Trgovčević
- Nagrada za priču Dividenda** (dodeljuje se piscima od akcije i obveznica)
- Džumandžijske metafore** za pesničke maštarije i slične koještarije
- Zlatni kleptomir**, nagrada se dodeljuje nastavljajcima dela Željka Simića
- Nagrada Mladi vlastar** za političke poetarce, prvi dobitnik Vuk Jeremić
- Žbiroslavjevo jevanđelje**, nagrada za najbolju dostavu u sonetnoj formi

Piše: Nemanja Mitrović

PRIPOVEDANJE TEORIJE

Novica Milić, *Šta je teorija*, Institut za književnost i umetnost, Beograd 2006.

Solomon reče: *Nema nijedne nove stvari na zemlji*. Kao što je Platon zamislio da je sve znanje samo sećanje, tako je i Solomon dao svoj iskaz da je sve što je novo samo zaborav.

Frensis Bejkon, *Eseji*, LVII

U prikazu *ABC Dekonstrukcije* Branko Romčević je istakao kako osnovnu stilsku odliku ove knjige čini uklapanje didaktičke i autorske komponente:

„Izbegavajući da svoj rad svede na predstavljanje tuđih mišljenja o dekonstrukciji, tokom cele knjige N.M. je izlagao i vlastito viđenje problema... usauđujući ga u nešto što bi se uslovno dalo označiti kao sloj primarnih informacija o Deridi, de Manu i njihovim imenima obeleženim teorijskim praksama.“ (Reč, br. 50 - oktobar 1998). Posle gotovo deset godina Novica Milić se ponovo vraća ovom stilu u *Šta je teorija*. Međutim, knjiga *ABC Dekonstrukcije* predstavljala je, kao što i naslov kaže, odličan uvod u dekonstrukciju, dok se poslednje Milićevo delo ne ograničava na neku specifičnu teoriju, već u prvi plan ističe razumevanje same teorije:

„...ne bavim se nekim pregledom književno-teorijskih stavova u ovom trenutku istorije (na početku 21. veka) nego problemom same teorije onako kako ona vidi sebe u jednoj simultanosti koja je neophodna za njenu samorefleksiju i njenu spekulaciju.“ (*Šta je teorija*, str. 71) Dakle, knjiga se bavi pitanjem teorije kao književne teorije, tj. pokušava da u središte stavi samu književnost, ne samo kao predmet znanja, već kao njegov izvor.

Očigledna je i promena interesovanja kod autora. U prvom planu više nisu Derida, de Man ili Niče, već dvojica, u našoj sredini neopravdano zanemarenih filozofa, Stjuart Grinčrč¹ i Džon Kiting². Pozivajući se na njihove stavove Milić formuliše tezu da teorijski tekst koji se služi književnim sredstvima postaje književna teorija književnosti, a ne teorija književnosti. Znanje koje se odvija kao *događaj* alosemije, podleže načelima narativizacije, dramatizacije i diseminacije, i takvo znanje u suštinskoj meri jeste - književno znanje. Zbog toga ono ne može biti izveštaj o događaju koji je postojao pre, i nezavisno od govora. Tek kroz govor se događaj izdvaja iz struje opšteg zbivanja i ustanovljuje kao takav. Istim putem kreće se i Stjuart V. Grinčrč u knjizi *Aksiološki infinitiv* (*The Axiological Infinitive*, Cambridge University Press, Cambridge - Boston, Vol 1. 1980; Vol 2. 1987. Vol 3. 1991). Poput Milića i Grinčrča piše o beskrajoj nesavršenosti teorijskog saznanja zbog koje nijedna istina nema pravo na primat. Iza svega što vredi stoji neka priča - gde god postoji vrednost postoji metabola (narativni preokret, zaplet) kojom se činjenice preoblikuju u smislen poredak. Nezamislivo je ljudsko iskustvo koje ne bi bilo istorijsko i zato je jedini autentičan odnos prema svetu - književnost. Prema uobičajenom shvatanju istoričar se, za razliku od romanopisca, bavi događajima i njihovim akterima koji postoje u stvarnom svetu izvan njegove svesti. Smisao istorijskog narativa trebalo bi da bude nedokučiv čak i najboljim istoričarima. Ali to što oni nisu svesni smisla priče koju pričaju ne znači da taj smisao ne postoji. Posao istoričara bi se mogao opisati kao nastojanje da se iz haosa događaja obavi odabir elemenata priče. Kada se o nečemu priča to znači da se događaji nižu ne po uzročno-posledničnim vezama, nego po vezama svrhe kojoj vode, a zbog razloga logički podređenih toj svrsi. Podaci koji u tako uređenom nizu ometaju zaplet, tako što nemaju uticaja na priču, bivaju odbačeni - moraju da tragaju za nekom drugom istorijom.

U knjizi *Estetska harmonija i naučna istina* (*Aesthetic Harmony And Scientific Truth*, Oxford University Press, Oxford - New York, 1989), Džon Kiting se bavi problemom matematičkih postulata i dolazi do sličnih rezultata kao Grinčrč. Navodeći primere odbacivanja Euklidovog 1. i 5. postulata od strane Rimana i Lobačevskog, Kiting zaključuje kako su geometrijski aksiomi samo konvencije - naš izbor između svih mogućih dogovora uslovljen eksperimentalnim činjenicama, ali slobodan i ograničen jedino nužnošću izbegavanja protivrečnosti.

Koje činjenice naučnik treba da posmatra kada ih ima beskonačno mnogo? Kada bi imao na raspolaganju beskonačno vreme bilo bi dovoljno da gleda i dobro zapaža, ali on nema vremena da sve vidi i zato mora da vrši izbor. Izbor činjenica mora biti metodičan i zato naučnik kreće od stvaranja metoda. Pravi rad pronalazača sastoji se u odabiru kombinacija, u izbacivanju nepotrebnih, tj. u izbegavanju truda oko njihovog gomilanja, ali tako da pravila kojih se treba pridržavati pri odabiranju budu posebno osetljiva. Taj izbor se vrši na temelju harmonije - matematička rešenja biraju se na osnovu matematičke lepote, harmonije brojeva i oblika, na osnovu geometrijske elegancije. „To je pravi estetski osećaj koji je poznat svim matematičarima“ (*Aesthetic Harmony And Scientific Truth*, str. 271)

Pišući o *Šta je teorija* Nenad Daković (NIN, 21.6.2007) se zadržava na Milićevoj analizi Velekove i Vorenove *Teorije književnosti*, na kritici institucije univerziteta, i tako previđa uticaj Kitinga i Grinčrča, uticaj zbog koga *Šta je teorija* dobija jednu novu dimenziju. Daković ne greši kada ističe filozofičnost Milićevog pristupa i kada kaže kako je Novica Milić univerzitetski profesor književnosti svestan svog disciplinarnog ograničenja, ali time ostaje na površini i previđa pravi značaj ove knjige.

Stav Ludviga Vitgenštajna o istini, moto ključnog poglavlja *Teorija u književnome* (*Šta je teorija*, str. 123-142), vodi nas do osnovne odlike dela. Novica Milić nije samo univerzitetski profesor svestan sopstvenih disciplinarnih ograničenja, već teoretičar koji pravi jedan bitan preokret - on teoriju pripovedanja transformiše u pripovedanje teorije. Time Milić hrabro upućuju čitaoca da njegovu teoriju čita kao priču, a onda da i u njegovu priču slobodno sumnja kao i u sve ostale priče, jer, prema pomenutom Vitgenštajnovom stavu: „Istina jasno i nedvosmisleno nudi uslov sopstvenog osporenja. Ona kaže: ovo sam ja i dok sam tu važi ovo moje, ne bi me bilo ako možeš da dokažeš da važi suprotno, obožavam kad pokušavaš da me opovrgneš, obožavam da mi ne veruješ“ ■

¹ Poznat i kao prevodilac Sretena Ugričića na engleski, urdu i svahili

² Autor romana *Društvo mrtvih filozofa* po kome je snimljen skoro istoimeni film

Piše: Milica Jovanović

„NE DAM KOSOVO NA PRVOM SASTANKU“

(*Queeria*, Forum B92)

Beše to kratka ljubav bez nade
Što prođe brzo k'o aprilski dan,
Al' od nežnih reči i misli o sreći
U srcu večno ostade san.

Džordž Orvel, 1984

Kao što i dolikuje svakom društvu, bez obzira da li postoji samo u mašti nadahnutih pisaca, nevidljivi svet koji naseljavaju nevidljivi prijatelji dobio je i prve obrise političke organizacije. U duhu manifesta kojim su se, kako pričaju stari, nekada davno plašila mala deca i veliki posednici političke moći, *jedan pokret na pomolu* najavljen je *lukavim* zahvatom u najomiljeniju srpsku fantaziju 21. veka. Prethodnicu ovog pokreta čini nekoliko desetina (stvarnih) građana Srbije, koji su se jednog nedavnog jutra okupili na vračarskom platou i odmarširali do Gazimestana. Za razliku od pionira bivše države, koji su marširali *tragom oslobodilaca Beograda* i drugih stvarnih i zamišljenih toponima jugoslovenskog antifaašizma, ovaj marš srpskom avangardom čini i jedna iznenađujuća navika njegovih protagonista. Oni, naime, vole da čitaju. Štaviše, tvrdi izveštač, čitanje ih zaista uzbuđuje kao i rasprave o knjigama, koje se do pohabanosti korica čitaju i šalju dalje. I naslovi i autori tih knjiga ostaće zasad nevidljivi; možda zbog prirode konspiracije, ili nekih objektivnih nedostataka.

Mišja rupa via Nebeska Srbija

Zanos i uzbuđenje mladih ljudi u gazimestanskom maršu svoje poreklo nalaze u istom onom paradoksu uspostavljenom kao sušta suprotnost romantičarskog paradoksa ljubavi („što više daješ, to više imaš“), o kom govori Žižek objašnjavajući lakanovski koncept žudnje za prividom: „što više imaš onoga za čime žudiš, to ti više nedostaje, pa je čežnja još veća“ (*Koka-kola kao petit object a*, u: Žižek, „Manje ljubavi, više mržnje“, Beogradski krug, 2001). *Petnaest odsto srpske duše*, poput dekoferinirane dijetalne Koka-kole, uprkos čvrstim garancijama u najvišem pravnom aktu Srbije, sve manje postoji - zapravo, pojavljuje se na sasvim neočekivan način, kao „prazno mesto za koje je smisleno tvrditi da nešto predstavlja“, čija neuhvatljivost postaje njegov ključni ontološki dokaz. I osnovni motiv za još jedan gutljaj.

Stoga je poduhvat predstavnika *žive organizacije građana koji traže odgovore, rade na sebi i drugima* - kako ih je opisao jedan od retkih svedoka nevidljivog sveta, Slobodan Antičić - ostao neuspšan. Mada su prešli administrativnu granicu, sreli se usput sa američkim vojnicima i albanskim policajcima, i konačno zaista stigli do Gazimestana, čitav je put bio uzaludan, osuđen na neprestano mimoilaženje sa onim za čime se žudi. I koliko se god puta ponovio, na mnoge dovtljive i raznovrsne načine, taj pokušaj susreta nikada neće dovesti do ispunjenja želje.

Popularni fantazam srpske političke elite zaista zaslužuje svu pažnju svetova sa obe strane čarobnog ogledala, pre svega zato što je tako zahvalan za oblikovanje socijalnih čežnji i izvrđavanje odgovornosti za tekuće probleme. Mada neće priznati da je govor o Kosovu „carstvo beskrajno mnogih virtualnih istina, pa otuda carstvo u kome nikakva istina ne prebiva (u čemu je, naravno, njegova istina)“ (B. Arsić, *Razum i ludilo*, 105. str), kreatori i tumači srpske političke zbilje zasnovane na *zamračenom* predmetu želje, uživaju sve blagodeti simboličke neodređenosti „najsкупlje srpske reči“.

Nema, naime, drugog načina za održavanje plamena zanosa i uzbuđenja Kosovom - za koje većina građana Srbije u *ovostranom*, vidljivom svetu, zaista ne mari. *Većina Srba nikada nije bila na Kosovu. Niti koga tamo ima, niti koga tamo zna. I većina će vam reći: Ko još mari za Kosovo. Samo da je boljeg života. Da je više posla i da nam deca nisu gladna*, objasniće Antičić jednom prilikom. *Ali, većina Srba će se najdublje užasnuti kada bude videla kartu Srbije bez Kosova*. Osim na mapu, Kosovo unutar granica Srbije postoji („insistira da egzistira“) još i na zastarelim

agendama domaćih *ubeđivača* u paralelnu stvarnost. Taj se zadatak, nadasve, tiče izmeštanja Kosova u područje žudnje koja ne može biti zadovoljena. Nema povratka na Kosovo, jer tamo nikad nismo ni bili. Čežnja za Kosovom, oponašajući Levinasovu metafizičku želju, postaje alibi u kom iskrsava i održava se - srbijanska politika. Oni koji su učesnike marša poslali na Gazimestan, sačuvali su tajnu. I oni žele da Kosovo nestane iz stvarnosti, jer će samo na taj način postići *apsolutni užitek* ■

BETONJERKA
POLUMESECA

Da je Evropa tako
dobra, ne bi Dunav
tekao u Crno more.

Goran Dokna

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

POBRATIMSTVO LICA U SKUPŠTINI

(Nebojša Bakarec, iz zbirke *Zanebesanost*, ciklus *Zašto mi oblak stalno ispada iz pantalona?*)

Ne boj se, nisi sam! Ima i drugih nego ti koji u klupi do tebe žive tvojim životom (mi smo jedno telo, mi smo meso i kosti), onih što ih zlobni svet zove barabom i trutom.

Ne brini se! Tvoja pohlepa nije samo tvoja! Ona u drugima živi. Mi smo svi prešli iste građane u mraku, mi smo svi jednako lutali u znaku Lupeža, a za sve su nam drugi krivi.

Sa svakim nešto deliš, i više vas ste isti, samo su nam pakovanja druga, različita, neko nosi „Pirosi“, nekom je „Armani“ fit, a svi smo izašli iz šinjela druga Tita.

Vlada je možda prolazna, al' partija je večna, a mi smo njeni vojnici na braniku svog džepa. Partija nam je mati, a mi smo dečica srećna, k'o prasići na sisi razigranog smo repa.

Za dobrobit partije odrekli bismo se svega: slobode, mišljenja, časti, ličnog stava, mozga, samo kad bismo imali bilo šta od toga, al' pošto nemamo ništa samo nam para treba.

Mi smo braća po srpstvu, a kese su nam sestre, od novčanika poslanik bližeg nema roda. Ti si nam uzdanica i zaštitnik, o, meštre sviju hulja, oče nacije, vrazjeg poroda!

Rogata reforma

Portfelje, resore delimo na ravne časti, i snove o mandatu večnom, zebnju i strah da ćemo jednom sa vlasti strmoglavce pasti u čamu pređašnjeg života, u pepeo i prah.

Ne boj se, nisi sam! Mi smo braća po mandatu, oči nam gore istim žarom kad spazimo novce; dremamo za otadžbinu i debelu platu, po celi dan čačkamo nos šišajući ovce ■

BLOK BR. V

ČUDNA ŠUMA

Kamilavka In The Sky With Diamonds

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

RADOVIĆ, AMFILOHIJE

RADOVIĆ, (Risto) Amfilohije (Bare Radovića, 07.01.1938), militator-decivilizator. Poznat i kao *Pukovnik*. Mitropolit Crnogorsko-primorski, Zetsko-brdski i Skenderijski i Egzarh Pećkog Trona, ratnik, književnik, agitator. Školovao se u Beogradu (bogoslavlja i klasične nauke). Justinovac. Po ugledu na Nikolaja Velimirovića, otišao je najpre na Zapad (Bern, Rim), pa na Istok (Grčka), gde se zamonašio i uzeo ime Amfilohije, što znači „dva voda vojske“. U Atini je odbranio doktorat o Sv. Grigoriju Palami. Sa ostalim justinovcima je tokom druge polovine osamdesetih godina zauzeo važne pozicije u SPC. Od 1986. predavao je katehetiku na Bogoslovskom fakultetu u Beogradu, a od 30. decembra 1991. je po službenoj dužnosti preuzeo mitropoliju Crnogorsko-primorsku. Godinu dana kasnije, obratio se ruskom patrijarhu Alekseju II sa zahtevom da prepravi jedan od ključnih crkvenih dokumenata kako bi se izbrisao trag o postojanju Crnogorske pravoslavne crkve, ukinute 1920. dekretom kralja Aleksandra Karadževića. Glavna meta u Crnoj Gori bila mu je i ostala *zloćudna izraslina* u vidu *crnogorske antisrpske doktrine i pitanja autokefalne Crnogorske crkve*. Tokom ratova je vešto balansirao između Mila Đukanovića i Momira Bulatovića. Nije se libio ni da Arkana i njegove *tigrove* uposlji kao obezbeđenje Cetinjskog manastira. Do poslednjeg časa, ostao je veran Slobodanu Miloševiću, koga je prilikom posete u Hagu zatekao kako *čita jevanđelje*. U predferendumske atmosferi u Crnoj Gori, izveo je nezapamćeni vazdušni desant na planinu Rumiju, gde je uz pomoć helikoptera Podgoričkog garnizona postavio metalnu crkvu. U čuvenom zborniku *Jagnje Božije i zvijer iz bezdana* (1996) objavio je ključni *programski* tekst pod naslovom „Sveti Petar Cetinjski i rat“ u kome je elaborirao kako se može bogoslovski i filozofski opravdati činjenica da jedan episkop postaje ratnik. Pri tom je izveo tipologiju rata koji episkop vodi: sa samim sobom, sa *zlom domaćijem*, kao i sa *opštim neprijateljem vere* što se može prepoznati i u Amfilohijevim aktivnostima. Jedna od njegovih pasija je držanje posmrtnog slova. Tokom svoje karijere se istakao u više navrata. Izazvao je incidente na sahrani Danila Kiša 1989, kao i četrnaest godina kasnije na sahrani ubijenog premijera Zorana Đinđića. Često komentariše i trasira kulturnu politiku. Blagoslovio je knjigu *Petkana* Ljiljane Habjanović Đurović, preporučivši je publici kao *rascvjetali miomirni ljljan na dar*, dok je Rolingstounse okarakterisao kao *bezbožnike koji pevaju demonske pesme*. Zaštitnik je haških begunaca - Karadžića i Mladića. Na sahrani Karadžićeve majke, održao je još jedan od svojih simptomatičnih govora, u kome je pokojnicu uporedio sa *majkom Jugovića, majkom Jevrosimom i majkom sedam brata Makavija*. Vatrejni je poštovalac kulta svetih ratnika. Jedan je od boljih guslara u Morači. Amfilohije Radović je izabran nedavno za ruskog akademika, kada je postao i profesor Akademije za bezbednost, odbranu i poredak u Rusiji. Istovremeno je odlikovan Ordenom Lomonosova. Trenutno iščekuje *visočije* nameštenje ■

